

Manel Haro, portal LLEGIR EN CAS D'INCENDI, 12 d'abril del 2019

DAMIÀ BARDERA: «ESCRIC PER AUTOMATISMES PSÍQUICS»

Damià Bardera (Viladamat, 1982) és un autor prolífic. Ha publicat poesia, assaig i narrativa, però la seva faceta més coneguda és la de les històries curtes. Prova d'això és que *Un circ al pati de casa* és el seu setè llibre de relats. Aquest volum, que publica Empúries, és, de fet, una antologia d'alguns dels seus millors escrits i, per tant, una oportunitat de donar-se a conèixer entre el gran públic. Els seus relats no deixen indiferent a ningú: darrere una aparent senzillesa, s'amaguen situacions inquietants i, fins i tot, torbadores. A vegades, brutals. Bardera diu sentir-se fascinat pels personatges infrahumans i assegura que escriu per automatismes psíquics, posant al paper els dictats del seu inconscient. Vegem-ho.

Vostè és un autor prolífic, ha publicat diversos llibres que han rebut molts elogis, però segurament molts lectors es preguntin encara qui és Damià Bardera. És difícil fer-se forat en la literatura catalana?

Se'm pot considerar un autor prolífic, certament. Ara bé, he escrit únicament allò que tenia necessitat d'escriure (de fet, encara guardo cinc llibres inèdits), però aquest ritme no durarà per sempre més. Quan no tingui res més a dir (literàriament, s'entén), deixaré d'escriure. Pel que fa a la pregunta que em formula, òbviament no puc parlar pels altres, però en el meu cas, per descomptat que és difícil, molt difícil. Cal tenir en compte que em vaig criar en un ambient sense un sol llibre. Els escriptors –i els artistes en general– em semblaven persones d'una altra galàxia. Bé, encara ara m'ho semblen...

***Un circ al pati de casa* és un recull dels seus relats, que acaba de publicar l'editorial Empúries. Una antologia es pot considerar una mena de reconeixement a l'obra d'un autor?**

Depèn del cas, suposo. Aquesta antologia la veig més com una oportunitat d'arribar a aquells lectors que no havíem pogut arribar fins ara.

Entrant als seus relats, vostè es reconeix seduït pels personatges infrahumans.

Més que seduït, fascinat, i, és clar, les fascinacions són tan òbvies per a un mateix, tan naturals, que es fa difícil explicar-les —o justificar-les— als altres, sempre tens la sensació que no acabes de transmetre-ho del tot bé. En qualsevol cas, els personatges infrahumans són com les caricatures: tot i no ser realistes (o precisament perquè no ho són), les caricatures són capaces de revelar, de fer evident, un aspecte de la realitat amb molta més nitidesa, encert i gràcia que una fotografia o un dibuix que reproduïx fidelment el model.

Quan comença a escriure un relat, sap sempre com l'acabarà o hi ha marge a la improvisació?

No sé mai com acabarà, o gairebé mai. Escric per automatismes psíquics i jo mateix em sorrenc del que em va sortint. De vegades, fins i tot m'esgarrijo... En aquest sentit, em veig com un escriptor-mèdiu, la tasca del qual seria donar forma literària-artística als dictats de l'inconscient, aquestes veus pregones que no saps exactament d'on provenen.

Els relats més curts són els més difícils?

No necessàriament. Depèn del relat. El problema, moltes vegades, és que alguns lectors, potser inconscientment, demanen als llibres de contes allò que demanen a una novel·la i, és clar, els contes (i també els microcontes) s'han de llegir com allò que són, amb les qualitats i característiques que són pròpies del gènere: intensitat, el·lipsi, brevetat... És com si a un llimoner li demanes peres: encara que les llimones siguin excel·lents, sempre et semblarà que els falta "alguna cosa".

En molts dels seus relats hi ha certa brutalitat assumida com a quotidianitat. Això ho fa com una caricatura de la nostra realitat o perquè creu que hem normalitzat aquesta brutalitat en el nostre dia a dia?

Bona pregunta. Hauria de rumiar-hi. De tota manera, no em sembla pas que s'hagi de triar entre una opció o l'altra, no són excloents. Hi ha caricatura, sí; però alhora la violència (o la brutalitat) és el pa de cada dia als mitjans de comunicació. Diguem-ho diferent: precisament perquè s'ha normalitzat la violència o brutalitat, en puc fer –i de fet en faig– caricatura.

Una part d'aquesta brutalitat l'expressa vostè en els seus relats a través de mutilacions. No sé si en poder dir tema recurrent o obsessió de l'autor... En qualsevol cas, com és que l'interessa com a matèria narrativa?

Sí, és un tema recurrent, sense cap mena de dubte. La gent que m'ha llegit m'ho sol dir. No sé, però, si es tracta d'una obsessió. Seria una obsessió literària, en tot cas, poc apta per esdevenir carnassa psicoanalítica... Francament no ho sé, però què m'interessa com a matèria narrativa. Les mutilacions apareixen, se m'imposen, són ineludibles. Tal vegada són metàfores de la nostra condició en el món: els humans som éssers incomplets, existencialment, moralment, espiritualment... Som vomitats al món, que deia Heidegger. El naixement, en aquest sentit, és una mutilació, la mutilació, la més primigènia. És l'expulsió del paradís, la caiguda, per fer servir un llenguatge amb connotacions religioses.

Moltes dels protagonistes dels seus contes són nens. Brutalitat i infància són un bon còctel?

Sense dubte. Però cal tenir en compte que la infància no és brutal en si mateixa ni per si mateixa, sinó que esdevé brutal quan hi apliquem la mirada dels adults, una mirada sobrevinguda al capdavall.

Quan jo era petit, sovint somiava que amb els meus amics trobava membres humans enterrats per la muntanya. El seu llibre m'ho ha fet recordar.

Potser que sigui un somni recurrent? Que tot sigui fruit de la violència que veiem a la televisió?

Tal com ja he comentat abans, escric per automatismes psíquics i això fa, suposo, que molts lectors connectin, en la mesura que la matèria prima dels meus contes conté quelcom d'arquetípic, amb records que tenien enterrats de feia temps. Són records personals, òbviament, però alhora tenen un aire de família amb els records –també personals– d'altres lectors.

Quan parlem de brutalitat, és en aquest punt en què es considera deutor, en certa manera, de Víctor Català?

Sí, però no només en aquest punt. M'hi sento en deute en molts altres aspectes, des de l'actitud envers la creació (una actitud de tarannà modernista, per entendre'ns) fins a la riquesa lèxica i antropològica del lloc d'origen (en aquest cas, l'Empordà), passant per la voluntat i l'ambició de crear una obra sòlida, que pugui resistir els embats del temps (si més no, aquesta és la intenció...)

Quins altres autors hi trobem en Damià Bardera?

M'agrada diferenciar, almenys des d'un punt de vista teòric, entre referents literaris i influències. Les influències, siguin literàries o d'una altra mena – cinematogràfiques, pictòriques, filosòfiques...–, em costa detectar-les, se'm fa difícil valorar-les en la seva justa mesura. Sóc un mal jutge de mi mateix. Les deixo, doncs, per als crítics. De referents, en canvi, sí que puc parlar-ne amb coneixement de causa. En el terreny filosòfic, Ortega y Gasset i Montaigne, i en menor mesura, Schopenhauer i Marc Aureli. També sento una fascinació difícil d'explicar per l'obra del psicoanalista suís Carl Gustav Jung. M'interessen les avantguardes històriques (el surrealisme, sobretot), el Modernisme (el català, el castellà i l'europeu) i la literatura de l'absurd vinculada als corrents de pensament existencialistes.

I literàriament?

Literàriament m'identifico amb obres –no pas amb autors– singulars, originals, úniques, peculiars, sovint *outsiders*, amb un toc d'humor i segell propi, arriscades, atrevides, mordaces, honestes... Admiro molt les obres de Javier Tomeo, Augusto Monterroso, Pere Calders, Franz Kafka, Joan Brossa, Slawomir Mrozec, Saki, Milan Kundera, Bohumil Hrabal, Marià Vayreda, Ramón del Valle-Inclán, Miguel de Unamuno, Josep Maria de Sagarra, Blai Bonet, William Faulkner, Salvador Espriu, Ignacio Aldecoa, Mercè Rodoreda, Manuel de Pedrolo, Ana María Matute, Paco Umbral, Miguel Delibes, Agota Kistof, Hans Christian Andersen, Dorothy Parker, Baltasar Porcel, Jesús Moncada, Quim Monzó i Raymond Carver, entre d'altres.

I quines altres dèries literàries hi ha en vostè?

Quan vaig començar a llegir llibres (això va ser tard, cap als 18 anys, un cop ja havia deixat penjats els estudis), vaig tenir una espècie de revelació: jo volia fer una obra, una obra literària, entesa com a camí d'autodescobriment vital i existencial, i m'hi vaig entregar amb cos i ànima. Aquesta va ser, doncs, i encara és, la meva gran dèria. Per això no m'interessen els exercicis estilístics, formals o lingüístics –m'avorreixen d'allò més– ni la literatura dels bons sentiments. Tampoc no m'interessen les novel·les edificants, ideològiques o pedagògiques, ni les obres d'aquells –o aquelles– que, quan escriuen, van amb el fre de mà posat.

Podem dir que els seus contes són bocins del seu autor? És a dir, tots ells són, d'alguna manera, matèria personal o tot és pura ficció?

Concebo la meva obra d'una manera global, holística, com si es tractés d'un mosaic (o d'un trencaclosques) que es va revelant de mica en mica, en què cada llibre no és sinó una peça diferenciada –però perfectament integrada– en el conjunt. Alhora, els contes també són peces diferenciades –però integrades– en els llibres de què formen part. Per tant, i tornant a la pregunta, els contes són bocins de l'autor, sí, però són bocins espirituals. No són bocins vitals o biogràfics. Diguem que l'esperit, si el cultives amb prou intensitat i assiduïtat, adquireix vida pròpia.

Li agrada pensar en els seus personatges com si fossin titelles. Sembla que l'habitual és dir que els personatges prenen vida pròpia. En el seu cas, si parlem de personatges-titelles, hem de considerar que és vostè qui mou els fils o són les circumstàncies que hi viuen ells?

M'agrada pensar que sóc jo qui mou els fils. Sovint, però, per no dir gairebé sempre, les circumstàncies d'aquests personatges-titelles acaben movent els fils de maneres insospitades per ells i també per l'autor. I és bo que sigui així.

Troba que el relat és un gènere que està experimentant una revifalla en la literatura catalana?

Home, per experimentar una revifalla entenc que en algun moment del passat hi ha hagut d'haver una etapa d'esplendor –o com a mínim de notorietat– que vagi més enllà de les individualitats –més aviat poques, no ens enganyem– dels grans contistes. En aquest sentit, no sé si ha existit mai una etapa així en la nostra literatura.

Vist així, té raó...

En qualsevol cas, sí que em sembla que actualment el gènere del conte en llengua catalana té bona salut, tot i que potser li falta encara un gruix de lectors consolidat. I tant de bo que el gènere del microconte pugui fer-se aviat un lloc en la literatura catalana, encara que sigui un lloc petit. En aquest aspecte, caldria fer autocrítica i sortir una mica de les nostres fronteres per veure la notorietat i reconeixement que ha anat adquirint aquest “nou” gènere les últimes dues dècades. L'únic estudi crític que conec sobre el microconte en llengua catalana és el llibre *El microrrelato en la España plurilingüe*, escrit per la catedràtica emèrita de la universitat de Neuchatel Irene Andres-Suárez, una estudiosa del gènere reconeguda internacionalment i pràcticament desconeguda a casa nostra.

Quan es parla de relats en llengua catalana, acostumen a sortir noms com Quim Monzó, Empar Moliner o Sergi Pàmies. A vostè se l'ha comparat amb

el Monzó, entre d'altres autors. Aquestes constants comparacions beneficien o perjudiquen a l'autor menys conegut?

En el meu cas no sé si em beneficien o em perjudiquen, però ja m'està bé que m'hi comparin, és un honor. La descoberta de l'obra de Monzó va ser important per a mi, va ser un dels punts d'inflexió que han anat confegint la meva obra. Pàmies i Moliner també m'agraden. Tots tres són autors que, sovint, em ve de gust rellegir.

Vostè diu que no pot no escriure. La seva ment descansa alguna vegada?

La ment sí que descansa. Poc, però descansa. L'esperit, en canvi, no descansa mai.